

Prawa osób ze społeczności LGBTIQ w Unii Europejskiej

Prof. AJP dr hab. Aleksandra Szczerba

Stosowanie unijnego prawa antydyskryminacyjnego.
Seminarium ERA dla pracowników wymiaru sprawiedliwości

Funded by
the European Union

Kraków, 1-2 września 2025 r.

1

Agenda

- Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną
- Prawa osób interpłciowych i transpłciowych
- Związki osób tej samej płci

2

Dyskryminacja ze względu na orientację seksualną

3

Orientacja seksualna jako cecha prawnie chroniona

- brak definicji legalnej
- pragnienie seksualne i uczuciowe skierowane do osób tej samej płci (**homoseksualność**), innej płci (**heteroseksualność**) albo obu płci jednocześnie (**biseksualność**) → **ochrona ograniczone do osób LGB**
- Cecha prawnie chroniona
 - ✓ silnie związana ze sferą intymną jednostki
 - ✓ związana ze stanem cywilnym jednostki
 - ✓ społecznie „wrażliwa”

4

Ochrona przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną – prawo pierwotne

Art. 19 TFUE (norma kompetencyjna)

1. Bez uszczerbku dla innych postanowień Traktatów i w granicach kompetencji, które Traktaty powierzają Unii, Rada, stanowiąc jednomyślnie zgodnie ze specjalną procedurą ustawodawczą i po uzyskaniu zgody Parlamentu Europejskiego, może podjąć **środki niezbędne w celu zwalczania wszelkiej dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.**
2. Na zasadzie odstępstwa od ustępu 1, dla wsparcia działania podjętego przez Państwa Członkowskie w celu przyczyniania się do osiągnięcia celów określonych w ustępie 1, Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, mogą przyjąć podstawowe zasady dotyczące unijnych środków zachęcających, z wyłączeniem harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych Państw Członkowskich.

5

Ochrona przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną – prawo pierwotne

Wyrok w sprawie C-528/13, *Léger*, EU:C:2015:288

48. W konsekwencji **wspomniane rozporządzenie powinno, spośród postanowień karty, przestrzegać zwłaszcza art. 21 ust. 1 karty, zgodnie z którym zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na orientację seksualną.** Postanowienie to stanowi szczególnie wyraz zasady równego traktowania, która stanowi ujętą w art. 20 karty ogólną zasadę prawa Unii (zob. podobnie wyroki: *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, pkt 59; *Glatzel*, C-356/12, EU:C:2014:350, pkt 43).

Art. 21 Karty praw podstawowych UE

Niedyskryminacja

1. **Zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na płeć, rasę, kolor skóry, pochodzenie etniczne lub społeczne, cechy genetyczne, język, religię lub przekonania, poglądy polityczne lub wszelkie inne poglądy, przynależność do mniejszości narodowej, majątek, urodzenie, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną.**
2. W zakresie zastosowania Traktatów i bez uszczerbku dla ich postanowień szczególnych zakazana jest wszelka dyskryminacja ze względu na przynależność państwową.

6

Ochrona przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną – prawo pierwotne

Zasada ogólna prawa UE?

Wyrok w sprawie C-528/13, *Léger*, EU:C:2015:288

48. „W konsekwencji wspomniane rozporządzenie powinno, spośród postanowień karty, przestrzegać zwłaszcza **art. 21 ust. 1 karty**, zgodnie z którym **zakazana jest wszelka dyskryminacja w szczególności ze względu na orientację seksualną**. Postanowienie to stanowi szczególny wyraz zasady równego traktowania, która stanowi ujętą w **art. 20 karty ogólną zasadę prawa Unii** (zob. podobnie wyroki: *Römer*, C-147/08, EU:C:2011:286, pkt 59; *Glatzel*, C-356/12, EU:C:2014:350, pkt 43)”.

Wyrok w sprawie C-507/18, *Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI*, EU:C:2020:289

38. „**Dyrektywa 2000/78 konkretyzuje zatem, w regulowanej przez siebie dziedzinie, ogólną zasadę niedyskryminacji, zagwarantowaną w art. 21 karty** (zob. podobnie wyrok z dnia 17 kwietnia 2018 r., *Egenberger*, C-414/16, EU:C:2018:257, pkt 47)”.

Wyrok w sprawie C-267/06, *Maruko*, EU:C:2008:179

„Oczywiście **stan cywilny** i wynikające z tego świadczenia to kwestie, które **należą do kompetencji państw członkowskich** i prawo wspólnotowe tej kompetencji nie narusza. Należy jednak przypomnieć, że **przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie powinny przestrzegać prawa wspólnotowego, w szczególności przepisów dotyczących zasady niedyskryminacji** (zob. podobnie wyroki z dnia 16 maja 2006 r. w sprawie C-372/04 *Watts*, Zb. Orz. s. I-4325, pkt 92 i z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-444/05 *Stamatelaki*, Zb. Orz. s. I-3185, pkt 23)”.

7

Ochrona przed dyskryminacją ze względu na orientację seksualną – prawo wtórne

Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz.U. L 303 z 2.12.2000, s. 16–22

Art. 1

„Celem niniejszej dyrektywy jest **wyznaczenie ogólnych ram dla walki z dyskryminacją ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną w odniesieniu do zatrudnienia i pracy**, w celu realizacji w Państwach Członkowskich zasady równego traktowania”

8

Regulacja w prawie UE – prawo wtórne

- **Wniosek** ws rozporządzenia Rady w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania orzeczeń i przyjmowania dokumentów urzędowych dotyczących pochodzenia dziecka oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia pochodzenia dziecka COM/2022/695 final (**tzw. rozporządzenie ws tęczowych rodzin**)
- **Wniosek** ws dyrektywy Rady w sprawie wprowadzenia w życie zasady równego traktowania osób bez względu na religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną COM/2008/0426 (**tzw. dyrektywa horyzontalna**)
- **Dyrektywa 2004/38** w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, Dz.U. L 158 z 30.4.2004, s. 77–123
- **Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE** z dnia 25 października 2012 r. ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, Dz.U. L 315 z 14.11.2012, s. 57–73
- **Rozporządzenie (UE) 2021/1060** ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, Dz.U. L 231 z 30.6.2021, s. 159–706 .

9

Orientacja seksualna jako cecha prawnie chroniona w orzecznictwie TSUE

Wyrok w sprawie C-81/12, Asociația Accept,
EU:C:2013:275

„Artykuł 2 ust. 2 i art. 10 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że **okoliczności takie jak leżące u źródeł sporu w postępowaniu głównym można uznać za „fakty, które nasuwają przypuszczenie o zaistnieniu [...] dyskryminacji”,** w odniesieniu do zawodowego klubu piłkarskiego, **gdy rozpatrywane oświadczenia pochodzą od osoby tytułującej się głównym dyrektorem tego klubu i za niego uważanej** zarówno w mediach, jak i przez społeczeństwo, choć niekoniecznie ma ona zdolność do czynności prawnych w zakresie zobowiązywania lub reprezentowania tego klubu w sprawach zatrudnienia”.

10

Orientacja seksualna jako cecha prawnie chroniona w orzecznictwie TSUE

Wyrok w sprawie C-507/18, *Associazione Avvocatura per i diritti LGBTI*, EU:C:2020:289

„Pojęcie „warunków dostępu do zatrudnienia [...] [lub pracy]”, zawarte w art. 3 ust. 1 lit. a) dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, należy interpretować w ten sposób, że pojęcie to obejmuje **oświadczenia złożone w trakcie programu audiowizualnego** przez osobę, która twierdzi, że nigdy nie zatrudniłaby i nie dopuściła do pracy w swoim przedsiębiorstwie osób o określonej orientacji seksualnej, nawet jeżeli nie toczyła się ani nie była planowana żadna procedura rekrutacyjna, **pod warunkiem że związek między tymi oświadczeniami i warunkami dostępu do zatrudnienia lub pracy w tym przedsiębiorstwie nie jest hipotetyczny**”

11

Orientacja seksualna jako cecha prawnie chroniona w orzecznictwie TSUE

Wyrok w sprawie C-356/21, *TP (Monteur audiovisuel pour la télévision publique)*, EU:C:2023:9

„Artykuł 3 ust. 1 lit. a) i c) dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że **stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które skutkuje wyłączeniem, na podstawie swobodnego wyboru strony umowy, z zakresu ochrony przed dyskryminacją, jaka ma zostać przyznana na mocy tej dyrektywy, odmowy, ze względu na orientację seksualną danej osoby, zawarcia lub przedłużenia z nią umowy** mającej na celu wykonanie przez tę osobę określonych świadczeń **w ramach prowadzonej przez nią działalności na własny rachunek**”

12

Prawa osób interpłciowych i transpłciowych

13

Ochrona praw osób transpłciowych w unijnym prawie antydiskryminacyjnym

Osoby interpłciowe

- Brak ochrony przed dyskryminacją ze względu na cechy płciowe w prawie UE
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 14 lutego 2019 r. w sprawie praw osób interseksualnych (2018/2878(RSP))
- Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 8 lutego 2024 r. w sprawie realizacji unijnej strategii na rzecz równości osób LGBTIQ na lata 2020-2025 (2023/2082(INI))

Osoby transseksualne

- Objęte ochroną przed dyskryminacją ze względu na płeć
- Dyrektywa Rady 2004/113/WE z dnia 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, Dz.U. L 373 z 21.12.2004, s. 37–43
- Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy, Dz.U. L 204 z 26.7.2006, s. 23–36
- Dyrektywa Rady z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (79/7/EWG), Dz.U. L 6 z 10.1.1979, s. 24–25

14

Tożsamość płciowa jako cecha prawnie chroniona

- brak definicji legalnej
- głęboko odczuwana przez każdą osobę przynależność do danej płci, ale jedynie w zakresie, w jakim wiąże się z pragnieniem jednoznacznej przynależności do płci przeciwnej → **ochrona wyłącznie osób dążących do uzgodnienia płci (osób transseksualnych)**
- cecha chroniona wyprowadzona z płci (*gender*) → zakaz dyskryminacji płciowej nie ogranicza się do dyskryminacji między płciami

15

Prawa osób transseksualnych w orzecznictwie antydiskryminacyjnym TSUE

Wyrok w sprawie w sprawie C-13/94, P., EU:C:1996:170

- Ponieważ **prawo do bycia niedyskryminowanym ze względu na płeć** stanowi podstawowe prawo człowieka, zakres dyrektywy [76/207 – ASZ] nie może być ograniczone tylko do dyskryminacji ze względu na fakt, że dana osoba jest takiej czy innej płci.
- **Należy je rozszerzyć o dyskryminację wynikającą z korekty płci**, która opiera się zasadniczo jeśli nie wyłącznie na płci osoby, której to dotyczy.
- W konsekwencji **zwolnienie z pracy osoby z powodu planowanej lub zrealizowanej korekty płci oznacza jej mniej korzystne traktowanie w porównaniu z osobami należącymi do płci, którą przed uzgodnieniem reprezentowała dana osoba** w zakresie warunków pracy.
- Tolerowanie dyskryminacji tego ostatniego rodzaju oznaczałoby natomiast brak poszanowania godności i wolności osoby, których przestrzeganie Trybunał musi zapewnić

16

Prawa osób transseksualnych w orzecznictwie antydiskryminacyjnym TSUE

Wyrok w sprawie w sprawie C-117/01, K.B., EU:C:2004:7

„Artykuł 141 WE [157 TFUE – ASZ] **stoi**, co do zasady, **na przeszkodzie przepisom, które**, naruszając europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzoną w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r., **uniemożliwiają parze** takiej jak K.B. i R. **[w której jedna z osób przeszła zabieg medycznej korekty płci, ale która nie mogła dokonać prawnego uzgodnienia płci - ASZ]** spełnienie wymogu zawarcia małżeństwa **[bowiem prawo krajowe nie przewiduje instytucji małżeństwa osób tej samej płci – ASZ]**, koniecznego, aby jedna z tych osób mogła otrzymywać część wynagrodzenia drugiej osoby. Zadaniem sądu krajowego jest ustalenie, czy w przypadku takim jak rozpatrywany przez ten sąd, osoba w sytuacji K.B. może powoływać się na art. 141 WE w celu uznania jej prawa do wyznaczenia swojego partnera jako beneficjenta renty rodzinnej”.

17

Prawa osób transseksualnych w orzecznictwie antydiskryminacyjnym TSUE

Wyrok w sprawie w sprawie C-423/04, Richards,
EU:C:2006:256

„Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy Rady 79/9/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że **stoi on na przeszkodzie przepisowi odmawiającemu emerytury osobie, która zmieniła – zgodnie z warunkami określonymi przez prawo krajowe – płeć męską na płeć żeńską** z uwagi na to, że osoba ta nie ukończyła 65 roku życia, podczas gdy ta sama osoba miałaby prawo do emerytury w wieku 60 lat, gdyby była uznana za kobietę w świetle prawa krajowego”.

18

Prawa osób transseksualnych w orzecznictwie antydiskryminacyjnym TSUE

Wyrok w sprawie C-451/16, MB, EU:C:2018:492

„Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy Rady 79/9/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że **stoi on na przeszkodzie przepisowi odmawiającemu emerytury osobie, która zmieniła – zgodnie z warunkami określonymi przez prawo krajowe – płeć męską na płeć żeńską** z uwagi na to, że osoba ta nie ukończyła 65 roku życia, podczas gdy ta sama osoba miałaby prawo do emerytury w wieku 60 lat, gdyby była uznana za kobietę w świetle prawa krajowego”.

19

Wyrok w sprawie C-4/23, Mirin, EU:C:2024:845

„Artykuł 20 i art. 21 ust. 1 TFUE w związku z art. 7 i 45 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że:

stoją one na przeszkodzie uregulowaniu państwa członkowskiego niezezwalającemu na uznanie i wpisanie w akcie urodzenia obywatela tego państwa członkowskiego zmiany imienia i tożsamości płciowej uzyskanej zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim w trakcie korzystania ze swobody przemieszczania się i pobytu, co w konsekwencji wymusza na nim wszczęcie w tym pierwszym państwie członkowskim nowego postępowania o charakterze sądowym w sprawie zmiany tożsamości płciowej, które pomija tę zmianę uzyskaną już zgodnie z prawem w tym innym państwie członkowskim.

W tym względzie bez znaczenia jest okoliczność, że wniosek o uznanie i wpis zmiany imienia i tożsamości płciowej został złożony w tym pierwszym państwie członkowskim w dniu, w którym wystąpienie z Unii Europejskiej drugiego państwa członkowskiego stało się już skuteczne”.

Prawa
osób
transseks
ualnych w
orzecznic
twie TSUE
–
swoboda
przemiesz
czania się

20

Wyrok w sprawie C-247/23, Deldits, EU:C:2025:172

„1) **Artykuł 16** rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (**ogólnego rozporządzenia o ochronie danych**) **należy interpretować w ten sposób, że:**

nakłada on na organ krajowy odpowiedzialny za prowadzenie rejestru publicznego **obowiązek sprostowania danych osobowych dotyczących tożsamości płciowej osoby fizycznej**, jeżeli dane te nie są prawidłowe w rozumieniu art. 5 ust. 1 lit. d) tego rozporządzenia.

2) Artykuł 16 rozporządzenia 2016/679 należy interpretować w ten sposób, że: **do celów wykonania prawa do sprostowania zawartych w rejestrze publicznym danych osobowych dotyczących tożsamości płciowej osoby fizycznej osoba ta może zostać zobowiązana do przedstawienia istotnych i wystarczających dowodów, których można racjonalnie wymagać od tej osoby w celu wykazania nieprawidłowości tych danych. Państwo członkowskie nie może jednak w żadnym wypadku uzależnić w drodze praktyki administracyjnej wykonywania tego prawa od przedstawienia dowodów na okoliczność poddania się chirurgicznej korekcie płci**”.

**Prawa
osób
transseksualnych
w
orzecznictwie
TSUE -
RODO**

21

**Ochrona praw
związków osób tej
samej płci**

22

Dwutorowość ochrony

Dyrektywa 2000/78

- zróżnicowane traktowanie niepozostających w związku małżeńskim partnerów homoseksualnych i niepozostających w związku partnerów heteroseksualnych → dyskryminacja bezpośrednia ze względu na orientację seksualną
- zróżnicowane traktowanie małżeństw różnopłciowych i zarejestrowanych związków partnerskich osób tej samej płci pod warunkiem równoważności charakteru i celu obu kategorii związków → dyskryminacji bezpośrednia albo pośredniej ze względu na orientację seksualną (w zależności od okoliczności sprawy)
- zróżnicowane traktowanie partnerów tej samej płci w związku nieformalnym i małżonków różnej płci → dyskryminacja pośrednia ze względu na orientację seksualną

Dyrektywa 2004/38 (art. 21 TFUE)

- obowiązek rozpoznania małżeństw jedнопłciowych oraz relacji filiacyjnych między jedнопłciowymi rodzicami i ich dziećmi, o ile jest to niezbędne dla realizacji tej swobody

23

Odmowa udzielenia ochrony - stan cywilny jako dopuszczalne kryterium różnicujące

Wyrok TS z dnia 17 lutego 1998 r. w sprawie C-249/96, Grant, EU:C:1998:63

The refusal (...) does not constitute discrimination

prohibited by Article 119 of the Treaty or Directive 75/117 on the approximation of the laws of the Member States relating to the application of the principle of equal pay for men and women.

... in the present state of the law within the Community, stable relationships between two persons of the same sex **are not regarded as equivalent** to marriages or stable relationships outside marriage between persons of opposite sex, and **an employer is not therefore required by Community law to treat the situation of a person who has a stable relationship with a partner of the same sex as equivalent to that of a person who is married to or has a stable relationship outside marriage** with a partner of the opposite sex. It is for the legislature alone to adopt, if appropriate, measures which may affect that position

Wyrok TS z dnia 31 maja 2001 r. w sprawie, C-125/99 P Szwecja przeciwko D i Radzie, EU:C:2001:304

The principle of equal treatment can apply only to persons in comparable situations, and so it is necessary to consider whether the situation of an official who has registered a partnership between persons of the same sex, such as the partnership entered into by D under Swedish law, is comparable to that of a married official.

In making such an assessment the Community judicature cannot disregard the views prevailing within the Community as a whole.

. The existing situation in the Member States of the Community as regards recognition of partnerships between persons of the same sex or of the opposite sex reflects a great diversity of laws and **the absence of any general assimilation of marriage and other forms of statutory union**

In those circumstances, the situation of an official who has registered a partnership in Sweden cannot be held to be comparable, for the purposes of applying the Staff Regulations, to that of a married official

24

Udzieleni ochrony - stan cywilny jako niedozwolone kryterium różnicujące

Wyrok w sprawie Maruko, C-267/06, EU:C:2008:179

- Decydując się na to, że osobom tym nie zostanie udostępniona instytucja małżeństwa, która zostaje zastrzeżona dla osób odmiennej płci, to **państwo członkowskie utworzyło dla osób tej samej płci odrębną instytucję, tj. zarejestrowany związek partnerski**, którego warunki były stopniowo upodabniane do warunków obowiązujących przy małżeństwach...
- ... mając na względzie to **zbliżenie instytucji zarejestrowanego związku partnerskiego i małżeństwa**... zarejestrowany związek partnerski, nie będąc tożsamy z małżeństwem, **skutkuje tym, że sytuacja osób tej samej płci jest porównywalna z sytuacją małżonków w odniesieniu do renty rodzinnej** będącej przedmiotem sporu w postępowaniu głównym
- ...możliwość korzystania z renty rodzinnej jest na podstawie VdB ograniczona jedynie do pozostałych przy życiu małżonków, natomiast odmawia się jej pozostałym przy życiu zarejestrowanym partnerom. Zatem **partnerzy ci, w odniesieniu do korzystania z renty rodzinnej, są traktowani w sposób mniej korzystny niż pozostali przy życiu małżonkowie**.
- Przy założeniu, że sąd odsyłający stwierdzi, iż pozostali przy życiu małżonkowie i pozostali przy życiu zarejestrowani partnerzy znajdują się w porównywalnej sytuacji w odniesieniu do tej samej renty rodzinnej, należy w konsekwencji uznać, że uregulowanie takie jak analizowane w sprawie głównej **powoduje bezpośrednią dyskryminację ze względu na orientację seksualną** w rozumieniu art. 1 i 2 ust. 2 lit. a) dyrektywy 2000/78

25

Udzieleni ochrony - stan cywilny jako niedozwolone kryterium różnicujące

Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy

(22) Niniejsza dyrektywa **nie narusza przepisów prawa krajowego dotyczących stanu cywilnego** i wynikających z tego świadczeń

Wyrok w sprawie C-267/06, Maruko, EU:C:2008:179

Oczywiście **stan cywilny** i wynikające z tego świadczenia to kwestie, które należą do kompetencji państw członkowskich i prawo wspólnotowe tej kompetencji nie narusza. Należy jednak przypomnieć, że **przy wykonywaniu tej kompetencji państwa członkowskie powinny przestrzegać** prawa wspólnotowego, w szczególności **przepisów dotyczących zasady niedyskryminacji** (zob. podobnie wyroki z dnia 16 maja 2006 r. w sprawie C-372/04 Watts, Zb. Orz. s. I-4325, pkt 92 i z dnia 19 kwietnia 2007 r. w sprawie C-444/05 Stamatelaki, Zb. Orz. s. I-3185, pkt 23).

- Wyrok w sprawie C-147/08, Römer, EU:C:2011:286
- Wyrok w sprawie C-267/12, Hay, EU:C:2013:823

26

Wyrok w sprawie C-443/15, Parris, EU:C:2016:897

„Artykuł 2 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy należy interpretować w ten sposób, że **uregulowanie krajowe, które** w ramach zawodowego programu emerytalnego **uzależnia prawo pozostałych przy życiu zarejestrowanych partnerów członków programu do uzyskania renty rodzinnej od warunku wymagającego zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego przed osiągnięciem przez członka wieku 60 lat, w sytuacji gdy prawo krajowe nie zezwalało danemu członkowi na zawarcie zarejestrowanego związku partnerskiego przed osiągnięciem tej granicy wieku, nie stanowi dyskryminacji ze względu na orientację seksualną.**

Artykuł 2 i art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że **uregulowanie krajowe** takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym, **które** w ramach zawodowego programu emerytalnego **uzależnia prawo** pozostałych przy życiu zarejestrowanych partnerów członków programu **do uzyskania renty rodzinnej od warunku wymagającego zawarcia zarejestrowanego związku partnerskiego przed osiągnięciem przez członka wieku 60 lat, w sytuacji gdy prawo krajowe nie zezwalało danemu członkowi na zawarcie zarejestrowanego związku partnerskiego przed osiągnięciem tej granicy wieku, nie stanowi dyskryminacji ze względu na wiek.**

Artykuł 2 i art. 6 ust. 2 dyrektywy 2000/78 należy interpretować w ten sposób, że **uregulowanie krajowe** takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym **nie może prowadzić do dyskryminacji ze względu na łączny skutek orientacji seksualnej i wieku, jeśli uregulowanie to nie stanowi dyskryminacji ani ze względu na orientację seksualną, ani ze względu na wiek rozpatrywane oddzielnie**”.

Odmowa udzielenia ochrony – dyskryminacja intersekcjonalna jako wyzwanie dla TSUE?

27

Związki osób o orientacji homoseksualnej w sytuacji transgranicznej

Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich

- Pochodne prawo pobytu
- ✓ współmałżonek
- ✓ partner, z którym obywatel Unii zawarł zarejestrowany związek partnerski, na podstawie ustawodawstwa danego Państwa Członkowskiego, **jeżeli ustawodawstwo przyjmującego Państwa Członkowskiego uznaje równoważność między zarejestrowanym związkiem partnerskim a małżeństwem**, oraz zgodnie z warunkami ustanowionymi w odpowiednim ustawodawstwie przyjmującego Państwa Członkowskiego
- ✓ bezpośredni zstępni, którzy nie ukończyli dwudziestego pierwszego roku życia lub pozostają na utrzymaniu, oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);
- ✓ bezpośredni wstępni pozostający na utrzymaniu oraz tych współmałżonka lub partnera, jak zdefiniowano w lit. b);

28

Związki osób o orientacji homoseksualnej w sytuacji transgranicznej

Wyrok w sprawie C-673/16 Coman, EU:C:2018:385

„W sytuacji gdy obywatel Unii skorzystał ze swobody przemieszczania się, udając się do państwa członkowskiego innego niż to, którego przynależność państwową posiada, i efektywnie w nim przebywając, zgodnie z warunkami przewidzianymi w art. 7 ust. 1 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG, **oraz rozwinął lub umocnił przy tej sposobności życie rodzinne z obywatelem państwa trzeciego tej samej płci, z którym związał się poprzez małżeństwo** legalnie zawarte w przyjmującym państwie członkowskim, **art. 21 ust. 1 TFUE należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie temu, by właściwe organy państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, odmówiły prawa pobytu rzeczonemu obywatelowi państwa trzeciego z tego powodu, że prawo tego państwa członkowskiego nie przewiduje małżeństwa osób tej samej płci**”.

29

Związki osób o orientacji homoseksualnej w sytuacji transgranicznej

Postanowienie C-2/21, RPO, EU:C:2022:502

„Artykuły 20 i 21 TFUE odczytywane w związku z art. 7 i 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej i z art. 4 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG **należy interpretować w ten sposób, że jeżeli chodzi o małoletnie dziecko, będące obywatelem Unii, którego akt urodzenia wydany przez właściwe organy jednego z państw członkowskich wskazuje jako jego rodziców dwie osoby tej samej płci, państwo członkowskie, którego dziecko to jest obywatelem, jest zobowiązane, z jednej strony, do wydania temu dziecku dowodu tożsamości lub paszportu, nie wymagając uprzedniego przeniesienia w drodze transkrypcji aktu urodzenia tego dziecka do krajowego rejestru stanu cywilnego, a także, z drugiej strony, do uznania, podobnie jak każde inne państwo członkowskie, dokumentu pochodzącego od innego państwa członkowskiego, umożliwiającego wspomnianemu dziecku korzystanie bez przeszkód, wraz z każdą ze wspomnianych dwóch osób, z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich.**

30

Związki osób o orientacji homoseksualnej w sytuacji transgranicznej

Opinia rzecznika generalnego w sprawie C-713/23, Wojewoda Mazowiecki, EU:C:2025:235

„Artykuł 20 i art. 21 ust. 1 TFUE w związku z art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej należy interpretować w ten sposób, że:

nie stoją one na przeszkodzie uregulowaniom państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, **niezwalającym na transkrypcję do rejestru stanu cywilnego jego aktu małżeństwa z osobą tej samej płci, sporządzonego zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim**, w ramach korzystania ze swobody przemieszczania się i pobytu, **jeżeli w pierwszym państwie członkowskim istnieją inne sposoby zapewnienia osobom tej samej płci uznania ich małżeństwa wobec osób trzecich.**

Stoją one natomiast na przeszkodzie uregulowaniom lub praktyce państwa członkowskiego, którego przynależność państwową posiada obywatel Unii, **niezwalającym na uznanie, za pomocą jakiegokolwiek środka lub dokumentu potwierdzającego wieź małżeńską i nazwisko wybrane przez osoby, które zawarły związek małżeński, jego małżeństwa zawartego zgodnie z prawem w innym państwie członkowskim z osobą tej samej płci w ramach korzystania ze swobody przemieszczania się i pobytu, na tej podstawie, że pierwsze państwo członkowskie nie przewiduje takiego małżeństwa”.**

31

Wnioski

- Dwutorowość ochrony przed dyskryminacją osób ze społeczności LGBT+
- ✓ Ograniczony podmiotowo zakres ochrony
- ✓ Zróżnicowany przedmiotowo zakres ochrony
- TSUE jako kreator standardu ochronnego przed dyskryminacją osób ze społeczności LGBT+
- ✓ Poszerzanie zakresu podmiotowego ochrony
- ✓ Poszerzanie zakresu przedmiotowego ochrony
- Rozwój linii orzeczniczej TSUE jako wyzwanie dla sądów krajowych?

32

Dziękuję za uwagę

Justyna Maliszewska-Nienartowicz
Aleksandra Szczerba

Skuteczność zakazu dyskryminacji
Rola Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej

zbiórka materiałów z EuroPrawa

Aleksandra Szczerba-Zawada

Równość jako fundament Unii Europejskiej

Studium kryteriów równego traktowania
w konstrukcji rynku wewnętrznego

Institut
Wydział
EuroPrawo

aszczerba@ajp.edu.pl